

อิทธิพลของลัทธิเต๋า

ต่อเต๋า

ปรัชญาสงคราม

ซุนวู

บทนำ

จากข้อความส่วนหนึ่งในงานเขียน Art of War กล่าวไว้ว่า “ผู้บังคับบัญชานั้นจะต้องรู้ที่จะใช้สถานการณ์ที่สนับสนุนต่อการบรรลุภารกิจ คำว่าสถานการณ์ที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนั้น หมายถึงผู้บังคับบัญชานั้นจะต้องนำเอาสถานการณ์ในสนามรบมาพิจารณา ไตร่ตรองและกระทำการให้สอดคล้องกับสิ่งที่เป็นประโยชน์จากสถานการณ์ดังกล่าว”^๑ หากดูอย่างผิวเผินแล้วคำว่าสถานการณ์ที่กล่าวถึงนั้นก็คือเรื่องทั่วไปในสนามรบ แต่หากตีความให้ลึกกลงไปแล้ว จะพบว่า สงครามนั้นมีความเชื่อมโยงกับวัฏฏะประสงค์ทางการเมือง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจสภาวะแวดล้อมทางการเมืองระหว่างรัฐให้ถ่องแท้โดยรอบ ทั้งนี้ก็เพื่อให้การรบนั้นสอดคล้องกับความเป็นไปของสภาวะแวดล้อม ช่วงเวลานั้น ๆ เห็นได้ว่าสภาวะแวดล้อมนั้นมีความแตกต่างกันไปตามกาลเวลา ดังนั้นการเข้าใจปรัชญาสงครามของซุนวูจึงต้องเข้าใจสภาวะแวดล้อมและความคิดของคนในยุคสมัยนั้น

การทำความเข้าใจตำราพิชัยสงครามของซุนวูในปัจจุบันจะพบว่ามีความคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้การแปลภาษาจีนจึงถูกให้เป็นแพะรับบาปไป ในส่วนนี้ผู้เขียนนั้นเห็นว่าการแปลภาษานั้นคงมิใช่สาเหตุหลักของความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าผู้อ่านใช้บริบทของโลกปัจจุบันไปเป็นบริบทของคนจีนในยุคโบราณ บทความนี้

จึงนำเสนอให้เห็นอิทธิพลและความเชื่อมโยงของแนวความคิดในลัทธิเต๋าซึ่งเป็นแนวคิดกระแสหลักของสังคมจีนในยุคนั้น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความคิดของขุนงูในการเขียนตำราพิชัยสงคราม และหากทำความเข้าใจได้ถูกต้องแล้วย่อมจะทำให้การอ่านทำความเข้าใจวิธีการคิดของตำราพิชัยสงครามของขุนงูมีความคลาดเคลื่อนน้อยลง และได้ความละเอียดมากขึ้น

ประวัติศาสตร์จีนและสภาพสังคมในยุคขุนชีว (๗๗๐-๔๗๖ ก่อน ค.ศ.)

ในยุคขุนชีว ราชวงศ์โจวได้ใช้วิธีการแบ่งดินแดนมอบให้องค์ต่าง ๆ ให้มีอำนาจเด็ดขาดในการปกครอง ต่อมาเมื่อราชวงศ์โจวเสื่อมอำนาจลง อ่องเหล่านีจึงได้หันมาทำสงครามผนวกดินแดนกันเองเพื่อตั้งตัวเป็นใหญ่ สงครามจึงเกิดขึ้นทั่วไปอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในยุคนั้นรัฐต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนสภาพทางสังคมจากสังคมเกษตรกรรมที่เป็นสังคมระบบทาสไปสู่การเป็นสังคมระบบศักดินา ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้สงครามถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาระหว่างรัฐ จนสร้างความเดือดร้อนต่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนเป็นเวลานานร้อยปี ความทุกข์ยากเหล่านี้องเป็นเครื่องกระตุ้นให้สังคมจีนในยุคขุนชีวเป็นยุคที่ประชาชนมีการถกเถียงเกี่ยวกับปรัชญาทางการเมืองและการทหารอย่างกว้างขวางจนนักปราชญ์แต่ละสาขาได้ถือกำเนิดอย่างมากมาย และนำเสนอแนวคิดต่าง ๆ เพื่อหาทางออกให้กับสังคมในยุคนั้น โดยเน้นการให้คุณค่าความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมเกษตรกรรม เช่น ขงจื๊อ เล่าจื๊อ เม่งจื๊อ ม่อจื๊อ เป็นต้น

ภาพเล่าจื๊อ นักปราชญ์ชาวจีน

ที่มา : <https://www.jianshu.com/p/9e2a1b9539ba>

ในส่วนของปราชญ์แห่งสงครามก็คือ ซุนวู ซึ่งมีชีวิตอยู่ต่อจากเล่าจื๊อ และขงจื๊อ จึงได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากการศึกษาสงครามและการเมืองจากแนวคิดของทั้งสอง โดยเล่าจื๊ออยู่ร่วมสมัยเดียวกันกับซุนวู โดยเกิดที่แคว้นฉู่ ก่อน ค.ศ.ราว ๕๗๖ ปี ส่วนซุนวูเกิดในปี ๕๓๕ ก่อน ค.ศ. ผลงานการเขียนตำราของเล่าจื๊ออันเป็นแบบแผนในลัทธิเต๋า นั้นก็คือ “เต๋าเต๋อจิง” เป็นวรรณกรรมทางศาสนาเต๋าทันทีที่คิดทุกคนในยุคนั้นต้องทำการศึกษา ดังนั้นการทำความเข้าใจตำราพิชัยสงครามของซุนวูจึงไม่สามารถละเลยการทำทำความเข้าใจแนวความคิดของลัทธิเต๋าได้ เพราะแนวคิดของเต๋ามีอิทธิพลอย่างมากต่อบริบททางสังคมการเมืองในยุคนั้น^๒

ตัวอย่างของแนวความคิดเต๋าที่เห็นได้ในตำราพิชัยของซุนวู

คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงเป็นคัมภีร์หลักของลัทธิเต๋า โดยคำว่า เต๋า แปลตามภาษาได้ว่า วิถี ในทางศาสนานั้นหมายถึง ธรรม เต๋าจึงสามารถแปลได้ว่า วิถีธรรม ในคัมภีร์ดังกล่าวฯ ยังได้กล่าวไว้ว่า “เต๋าทีก่กล่าวได้ มีใช่เต๋าที่แท้จริง” ดังนั้นเต๋าจึงเป็นสภาวะและไม่เป็นสภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดโดยธรรมชาติ ไม่สามารถปรุงแต่งหรือขัดขึ้นได้^๓ จึงกล่าวได้ว่าเต๋าของสงครามนั้นก็คือ ธรรมชาติของสงคราม (Nature of War) นั่นเอง และมนุษย์สามารถเรียนรู้เต๋าได้ผ่านการใช้เหตุผล ดังนั้นเราจึงสามารถเรียนรู้ธรรมชาติของสงครามนั้นได้ ในส่วนคำว่า เต๋อ นั้นแปลว่า คุณธรรม ซึ่งก็คือ วิธีการเข้าถึงความจริง หรือการรู้วิธีปฏิบัติต่อธรรมชาติ ซึ่งเต๋อนั้นจะทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมเต๋าเข้ากับสรรพสิ่งต่าง ๆ จึงนำไปสู่การอธิบายความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ ในทางสงครามจึงอาจกล่าวได้ว่า เต๋อ ก็คือ วิธีการทำสงคราม (Warfare)

ในธรรมชาติตามแนวคิดของลัทธิเต๋านั้นสรรพสิ่งล้วนมีเหตุมาจากหยินและหยาง (แข็งและอ่อน) โดยเทียบเอา “ความอ่อนแอเทียบได้กับเต๋า ซึ่งมีลักษณะเทียบเคียงได้กับน้ำ”^๔ เพราะฉะนั้นจะมีลักษณะที่อ่อนแต่ก็สามารถมีพลังในการทำลายสิ่งกีดขวางที่แข็งได้ด้วยการแทรกซึมเข้าไปทำลายจุดที่อ่อนแอต่าง ๆ ของโครงสร้างได้ เช่นเดียวกับตำราพิชัยสงครามซุนวูที่มีลักษณะอ่อนตัวสูง ทั้งนี้เพราะตำราพิชัยสงครามของซุนวูที่ถูกแต่งขึ้นเพื่อนำเสนอต่อฮ่องแห่งรัฐวู่ ขณะนั้นรัฐวูนั้นเป็นรัฐที่อ่อนแอ ดังนั้นซุนวูจึงได้จะใช้น้ำเป็นการยกตัวอย่างในตำราพิชัยสงครามที่ได้นำเสนอ ทำให้เห็นว่าแนวคิดของซุนวูเป็นการตีความเต๋าไปสู่แนวทางการทำสงครามของผู้ที่อ่อนแอ (รัฐวู่) คือ การบรรลุวัตถุประสงค์การเมืองด้วยการเข้าไปทำลายจุดอ่อนแอ (Weakness Point) ของฝ่ายตรงข้ามโดยใช้โมเมนตัม (Momentum) และห้วงจังหวะ (Tempo) ที่เหมาะสมบนความสูญเสียชีวิต

ที่น้อยที่สุด คำถามต่อมาคือ อะไรคือความเหมาะสม ทั้งนี้ธรรมชาติของสงครามจะเป็นตัวบอกถึงความเหมาะสม นั่นก็คือสถานการณ์โดยรอบ โดยซุนวูเน้นไปที่สถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในรัฐและระหว่างรัฐว่าสถานการณ์เอื้ออำนวยให้มีความเหมาะสมของการใช้สงครามเป็นเครื่องมือได้หรือไม่ (Space) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเต๋าที่ว่า “เมื่อกลมกลืนกับธรรมชาติ ย่อมกลมกลืนกับเต๋าด้วย เมื่อกลมกลืนกับเต๋า ผู้นั้นก็เป็นอนต๊ะ”^๕ และหลักการที่สำคัญของตำราพิชัยสงครามของซุนวูที่ว่าสถานการณ์การเมืองย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับคัมภีร์ของลัทธิเต๋าทู่ว่า “แม้แต่พายุลัดยังไม่ถึงเช้า แม้แต่พายุฝนยังตกไม่ถึงวัน ใครเล่าทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ คือ ธรรมชาติ”^๖ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับการให้คุณค่าของชีวิตในลัทธิเต๋าคือต่อต้านสงคราม ที่ได้กล่าวไว้ว่า “สงคราม คือ ลางร้าย” จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดของลัทธิเต๋ามีอิทธิพลอย่างยิ่งต่องานเขียนของซุนวูอย่างแท้จริง ในหลาย ๆ ประเด็น

สรุป

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทั้งช่วงเวลาการมีอยู่ของนักคิดทั้งสองที่ร่วมสมัยกันมา สภาพของบริบทการเมืองในสมัยนั้นอยู่ในภาวะสงครามที่ผู้อ่อนแอต้องเอาตัวรอดและการเป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งพาแรงงานมนุษย์เพียงอย่างเดียว สภาพแวดล้อมนี้มีผลอย่างยิ่งต่อความคิดของนักคิดทั้งสอง และทั้งสองท่านเองยังมีความเชื่อมโยงของตรรกะโดยการรับเอามรดกทางความคิดมาขยายความต่อ โดยสามารถถือได้ว่า เล่าจื๊อได้เป็นแก่นความจริงของความคิด คือ เต๋า ส่วนซุนวูนั้นเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติ คือ เต๋อ

เอกสารอ้างอิง

- ^๑ Essentials of Chinese Military Thinking, หน้า ๑๑
- ^๒ Key Sun, Journal of Theoretical and Philosophical Psy. Vol.15 No.2 1995, How to Overcome Without Fighting: An Introduction to the Taoist Approach to Conflict Resolution, หน้า ๑๖๑
- ^๓ ทพ.บัญชา ศิริไกร, เอกสารประกอบการสอน วิชา POL4111 แนวความคิดทางการเมืองของจีนยุคโบราณ, หน้า ๖๓-๖๗
- ^๔ Ibid, หน้า ๑๖๓
- ^๕ Khon-Sa-Mun, คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง 81 บท เหล่าจื๊อ, <<http://khonsamun.blogspot.com/2014/08/TaoTeChing.html>>
- ^๖ Ibid